

"LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE, to jest SVĚTLÉ VYMALOVÁNÍ, kterák v tom světě a věcech jeho všechněch nic není než matení a motání, kolotání a lopotování, mámení a šalba, bída a tesknost, a naposledy omrzení všeho a zoufání: ale kdož doma v srdci svém sedě, s jediným Pánem Bohem se uzavírá, ten sám k pravému a plnému mysli upokojení a radosti že přichází."

Jedno z nejnámější vyobrazení Jana Amose Nivnického – Komenského.

Jan Amos Komenský

Dějinné zasazení aneb Komenského roky 1618 - 1623:

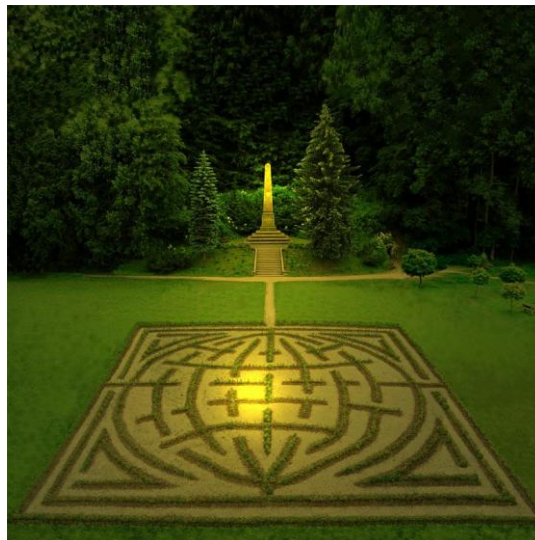
- léto **1618** ve Fulneku – Jan Amos se **žení** (ve 26 letech) - dle tehdejších zvyklostí by jinak nemohl svobodný bratský kněz zastávat místo duchovního správce, o což usiloval
- vše se dařilo, v létě **1619 první syn**, byl **správcem sboru ve Fulneku**, dokončoval svá moravská vlastivědná díla pro Žerotíny
- vše změnila **defenestrace** 24.5.1618, kdy rozhorlená stavovská delegace vyhodila z oken Pražského hradu nenáviděné místodržící Slavatu a Martinice (přežili)
- následující **české stavovské povstání** otevřelo cestu k dosud největší evropské válce
- příprava války – **bitva na Bílé hoře (8.11.1620)** – prohra protestantských stavů
- koncem roku **1621** kardinálem Ditrichštejnem vyhlášena **násilná rekatolizace**
- postupující vítězné habsburské vojsko vyplenilo **1621** Fulnek a ovládlo celou Moravu – na Komenského **vydán zatykač = skrývání** – **prchá** do bezpečnějšího úkrytu **do Přerova**
- asi leden **1622** – narozen **druhý syn**
- **léto 1622 - úmrtí ženy a obou synů na morovou epidemii**
- **říjen 1622** – **odchod z Moravy do Brandýsa nad Orlicí** – na panství a rodiště Karla staršího ze Žerotína – úkryt v lesním údolí řeky Orlice
- **1622 až 1623** – Komenského období nejtěžšího „zármutku a tesknosti“ vyplývajícího z naprostého zhroucení všech stávajících společenských i osobních jistot = **pobělohorská deprese**
- zoufalství a depresi **odolával zvýšenou literární činností** – v dílech řeší palčivou otázku, jak vysvětlit sobě i souvěrcům katastrofální neúspěch jejich spravedlivé „Boží“ věci a jak zároveň povzbudit trpící a deštěné (*vysvětlení: Boží trest za předchozí omyly, morální poklesky i jako zkoušku pevnosti víry = navrhovaným východiskem přimknutí k Bohu jako k jediné trvalé jistotě a též poznání, že obnova evangelického křesťanství musí vycházet z obnovy každého jednotlivce*)
  - o kniha **„Truchlivý, to jest Smutné a tesklivé člověka křesťanského nad žalostnými vlasti a církve bídami naříkání“** – 1. díl – během roku **1623**
  - o kniha **„Labyrint světa a lusthauz (ráj) srdce“** – dokončena dedikací Žerotínovi dne **13. prosince 1623** v Brandýse nad Orlicí – pod Klopotami

Labyrint světa a lusthauz (ráj) srdce

– všeobecně o knize

- vrcholné literárně umělecké dílo řazené mezi tzv. „útěšné spisy“
- spolu s Kšaftem nejnámější a nejvydávanější český spis
- v době vrcholu rekatolizace byla kniha odsuzována (Koniáš) i obdivována (Balbín)

- v Praze byl poprvé česky vydán 1782 bezprostředně po vyhlášení náboženské tolerance
- od té doby vyšlo celkem 53 českých vydání
- úvodní latinská dedikace Karlu staršímu ze Žerotína ze dne 13. prosince 1623
- autorův podpis: J.A. Comenius – vůbec **první použití jména Komenský** – pravděpodobně jako krycí jméno **pro zmatení pronásledovatelů** (původně používal **Jan Amos Nivnický**)
- vyjádření hluboké kritiky společenských nedostatků
- odraz autorovi zkušenosti s těžkým hledáním pravdy
- kritika pasivního pozorování a nabádání k budoucímu aktivnímu úsilí o nápravu

*Návrh labyrintu před pomníkem Komenského v Brandýse nad Orlicí – posléze vybudován v roce 2003 zasazením 2000 malých habrů pod vedením občanského sdružení Brandýs ve světě:
www.brandys-ve-svete.cz*

Rozdělení knihy:

- rozdělena do 54 kapitol
- rozdělena myšlenkově do dvou protichůdných částí - „Labyrint světa“ versus „Ráj srdce“
- líčí putování mladého muže hledajícího nejlepší povolání a chtějícího poznat pravdu

1) **Labyrint světa**

- na své cestě získá dva průvodce:
  - o Všudybuda (či Všežvěda) – personifikace vypočítavého Rozumu
  - o Mámení (či Mámila)
    - příklad str. 18 (1. a 2. odstavec – Mámení se přitovaryšilo)*
- **společně procházejí** městem (tj. světem) a poutník (Komenský) líčí v první osobě rostoucí **rozčarování** ze světa plného přetvářky, nesmyslného pachtění a spěchu, pýchy, závisti, zloby, bezpráví a útisku, tuposti, násilí a krutosti
  - příklad str. 28 (půl odstavce – Neužitečnými věcmi se zanášeni – po...přetrhovali)*
- poutníka **neuspokojuje žádné povolání** – a to ani duchovní - kněží a učenci plní fašše
- tím se dostává do **sporu se svými dvěma průvodci**, odmítá jejich rady k přizpůsobení se nepravostem a nechce více nosit Mámilovy brýle mámení
- **vrcholem zklamání** je návštěva hradu **královny světa Moudrosti**, za jejíž maskou se skrývá pokrytecká vychytralost a touha po moci
- tato Istivá královna dokonce oklamala a svedla i původně čestného krále Šalamouna a jeho moudré „tovaryšstvo“ dala povraždit (do Tovyřšstva Komenský řadí vedle biblických proroků také antické filozofy)

2) **Ráj srdce**

- začíná **útekem** zdrceného poutníka z výše popsaného zkaženého města
- ztrácí dějovou linii a mění se v **duchovní traktát**
- v bezvýchodné temnotě zoufalství se poutníkovi **zjevuje Ježíš Kristus**
  - příklad str. 152 – 156 (od 3. odstavce – Poutník chce ze světa utéci; Poutník domů trefil, Krista za hostě dostal)*
- **Kristus mu ukazuje pravou bezpečnost a pokoj**, spočívající ve splynutí s Bohem jako personifikací nejvyšší pravdy, moudrosti a spravedlnosti

Přednáška pro setkání „STŘEDNÍ GENERACE“ – evangelická fara Pečky dne 7. ledna 2011.

Citace z vydání nakladatelství ODEON z roku 1970.

Luděk Kudláček